

LITERATURA.

Právo finanční a finanční věda.

Několik poválečných učebnic finanční vědy a finančního zákonodárství (pokrač. z č. 1. roč. 1922 Sborníku).

7. Gaston Jèze: Cours de science des Finances et de législation Financière Français. 6. éd. 1922, Paris (Giard) str. 507.

8. Edgrd Allix: Traité élémentaire de science des Finances et de législation Financière Française 4. éd. 1921. Paris (A. Rousseau) S. 940.

9. Marcel Moye: Précis élémentaires de législation financière 6. éd. 1921, Paris (Sirey) str. 422.

Ve Francii jest systematické celkové zpracování finanční vědy pozdějšího data než v Německu a při posudku zcela objektivním dlužno říci, že práce tohoto oboru dlouho nedosahují vědecké výše velkých prací německých. V době, kdy v Německu měli již řadu obsáhlých učebnic bylo to vlastně pouze dvousvazkové, výborné dílo Leroy - Beaulieuovo: Traité de la science des finances, jež v r. 1876 měla vydání první a v r. 1912 vyšlo posléze ve vydání osmém (nesprávně uvádí Allix poslední vydání L.-Beaulieuovo v r. 1910), vedle staršího díla Garnierova (Traité des Finances, I. vyd. 1864, vyd. IV. 1883), jež representovaly celková zpracování finanční vědy ve Francii. Práce Wagnerovy, Seligmana, Nittiho, Piersona, Myrbacha v překladu staly se více známými ve Francii prostřednictvím Bibliotheque internationale de science et de législation Financière, založenou a redigovanou profesorem práva veřejného a správního G. Jèzem, jenž od r. 1903 vydává i Revue de science et de législation Financière, jež uvádí články theoretické, dokumenty, statistiku a literaturu. Společně s Boucardem vydal G. Jèze r. 1896 dvousvazkové dílo Elements de la science des finances et de la législation Financière Français (2. vyd. 1902), jemuž následovalo záhy samostatné obsáhlé dílo Jèzovo Cours de science des finances et de législation financière français, jež v pátém celkovém vydání rozebráno již řadu let. Z vydání šestého r. 1922 uveřejněna pouze část, obsahující vedle obsáhlé předmluvy (zejm. se zajímavou kritikou poměrů parlamentárně-finančních), po-

*) Théorie générale des dépenses publiques 31—95. — Les principales dépenses publiques 96—208 (zejm. služba veřejná, pense, platy hlavy státu, členů sborů zákonodárných v jedntl. státech atd. vedle speciálních zásad i zásady všeobecné).

jednání o všeobecných zásadách zjevů finančních, rozbor pojmu a vývoje finanční vědy (20 str.) a zejména podrobnou nauku o výdajích a všeobecnou část nauky o úvěru. Jak patrně z objemu částí již vydaných (nauka o výdajích 172, všeob. theorie o úvěru 293 stran) bude asi tento »Cours« jedním z nejobsáhlejších systémů finanční vědy a finančního práva vůbec, a jak patrně z obsahu, zároveň jedním z nejhluběji vědecky založených děl toho druhu. Z úvodu i obsahu částí již vydaných patrný směr vědecké metody již bere a brát se bude dílo Jèzovo: Finanční vědě vyhrazuje postavení samostatné (autonomie de la science des finances). Zjevy finanční posuzuje a vyšetřuje ze stanoviska politického**), sociálního, hospodářského a právního s podrobným zřetelem k vývoji historickému a zásadám platným v různých státech (mimo Francii zejm. v Anglii, Itálii a Severoamer. Unii). Mnohdy setkáváme se s kritikou dosti ostrou vlivu politických poměrů na vývoj finančního hospodářství. Velkou předností oproti učebnicím německým, o nichž v posledním čísle »Sborníku« bylo pojednáno jest, že poznatky nabyté velkou světovou válkou a jejími důsledky docházejí u Jèza zřetele mnohem značnějšího, pronikavějšího a kritického. — Široké založení práce Jèzovy nedá ovšem, se vši pravděpodobností, očekávati ukončení díla asi v době brzké.

Profesor téže fakulty Edgard Allix vydal r. 1906 svou *Traité élémentaire de science des finances* s vytčeným účelem »podati souhrn základních pojmů o vědě finanční a zákonodárství finančním v rozsahu nutném pro zkoušky licentiátní a doktorátské«. Rozsah prvního vydání zůstával daleko za oním, jehož nabylo poslední čtvrté — vydání nastalé minulého roku. Obsáhlý svazek 940 stran stává se rovným poslednímu vydání L. Beaulieu-ovu. Byť i hloubkou nemůže a jak dá souditi obsah částí již vydaných, nebude se moci z daleka rovnati dílu Jèzovu má před ním zatím přednost celku, který zejm. po stránce novější válečné a poválečné finanční legislativy francouzské podává ucelený přehled.

Počáteční a nejobsáhlejší část spisu věnována nauce o rozpočtu (1—352). Kdo četl výborné dílo Stourmovo (*Le budget*) najde zde mnoho známého, ale vhodně doplněného vývojem pro vydání práce Stourmovy (6. vyd. 1909). Zejména dává spis nahlédnouti velmi jasně v rozpory parlamentu francouzského o mnohých zásadních otázkách rozpočtových. — Část druhá jedná o pramenech státních příjmů, jež dělí ve tři skupiny: důchod z domania (revenus de domaine), daně a zápujčky. Domanium pojímá ve smyslu zahrnujícím plody majetku (produits des propriétés) a z provozování průmyslového (exploitations industrielles) s vyloučením monopolů finančních, jej řadí správně mezi příjmy z dávek. Jak z menší jen poznámky patrně, řadí do

**) »Avec le temps, ma conviction se renforce que l'élément politique joue un rôle préponderant dans les questions de finances publiques.«

skupiny domania i poštu. Pojednání o těchto příjmech jest ostatně značně omezené a vyplňuje pouze dvě stránky spisu (355, 356). Zásady správní lze z části vyčísti zejm. z kap. XII. první části, jednající v budgetu (zejm. v kap. XII.: La theorie des budgets industriels, budgets železniční).

Část všeobecná, jednající o dávkách, neobešla se bez sporů v definici. Allix používá definice příbuzné té, již uvedl Ca u w e s v C o u r s d'Économie politiques (IV. 267) »l'impôt est le prélèvement que la Souveraineté exige de l'individu, en vertu du principe de la solidarité nationale, pour subvenir aux dépenses d'intérêt général et aux changes résultant des dettes de l'État«. — Francouzští ekonomisté obecně stojí na stanovisku, že má být cílem dávek výlučně hledisko finanční (Stourm*): »L'impôt doit être exclusivement le pourvoyeur du Trésor.«) oproti německému stanovisku h o s p o d á ř s k é m u a s o c i á l n í m u, jež u W a g n e r a zejm. vyvrcholilo ve známém stanovisku, že dávka má mítí (jako druhý hlavní) úkol působiti k jinému žádoucímu rozdělení a užití národního příjmu. Allix volí stanovisko střední (*On ne voit donc pas pourquoi l'État, en principe, ne pourrait pas se servir de cette force dans un but social ou économique et pourquoi, parmi tous les modes possibles d'intervention de l'État le mode d'intervention par la voie fiscal lui serait spécialement contesté«.) Rozlorem předností a vad dávky jediné, jejímiž nejvýznačnějšími stoupenci ve Francii byli mimo fysiokraty Emile de Girardin a Victor Menier, dospívá k správné zásadě plurality. — V roztržení dávek neshledáme typické třídění německé (výjimka ale Lotz a Tyzska) vědy na daně a poplatky, však třídění na přímé a nepřímé daně jest zachováno a přednosti a vady obou skupin podrobeny obsáhlému rozboru. Navazuje na článek de F o v i l l e ů v (Econ. Français 1883) a Stourm ů v »Système«, podává definice: »les impôts directs portent immédiatement sur les personnes, sur la possession ou la jouissance de la richesse; ils s'adressent à des situations normales et permanentes; ils comportent des rôles nominatifs« a »les impôts indirects sont, au contraire, perçus, à l'occasion d'un fait, d'un acte, d'un échange; ils ne comportent pas, vis-a-vis des contribuables, des rôles nominatifs régulièrement établi et perçus«. (Ve Francii uveden poměr přímých daní a nepřímých (na str. 382) dle rozpočtu 1921 na 2 miliardy přímé, nepřímé (včetně monopoly), + 12½ miliard).

Se stanoviska organizace finanční správy francouzské jsou přímými ony, jež spravuje administration des Contributions directes, nepřímými ony, jež spravuje l'administration de l'Enregistrement, správa daní nepřímých a správa cel, systémy správní, o jichž reformě se nyní uvažuje zejm. se stanoviska spojení záležitostí dávek rejstříkových a přímých (projekt Klotzův z r. 1920 str. 226). Při rozboru daní francouzských připojuje se Allix rozčlenění theoretickému nikoliv administrativnímu a jedná nejprve o impôt di-

* Systèmes généraux d'impôts 2. vyd., str. 35.

rectes sur la fortune (impôt directes sur le revenu, et sur le revenu global, a droit de succession [jež administrativně se řadí k enregistrementu]), po té o impôt sur les transactions a konečně o impôt sur les consommations. Nynější systém skupiny prvé jest data nového, ježto podstatně zásady jeho jsou obsaženy teprve v zák. z 15. července 1914, který instituoval impôt complémentaire sur le revenu global a zák. z 29. III. 1914 a 31. VII. 1917 a 25. VI. 1920 jimiž došla pro mnohých bojích zavedení subjektivní daň důchodová: impôt cedulaire (srv. i Bocquet: L'impôt sur le revenu cedulaire et général Paris 1921, text zákonů uvádí přehledně Code financier (André Neuburger) část VII. 1920). Tato reforma, ač zasáhla hluboko, nemohla odstraniti zcela důsledky dlouholetého vývoje staršího, pocházejícího již z velké revoluce. Impôt cedulaire vtělila zjevně do svého rámce většina dávek starších za současných, tu větších, jinde menších změn. V tom spočívá idůvod, že autor uvádí podrobně i historický vývoj a zásady systému staršího. Vývojem tím lze vysvětliti i různé názory, s nimiž setkaly se reformní projekty, jež pod titulem dávek z důchodu proponovaly jednak úplnou proměnu všech dávek přímých, jednak přeměnu omezenou na impôt mobilier a impôt des portes et fenêtres. Projekt Peytralův z r. 1898 opíral se o nový systém kombinace a interpretace vnějších známek. Projekt Doumerův (1896) chtěl převzítí zásady pruské Einkommensteuer se zásadou zdanění důchodu celkového na základě příznání a narazil na silný odpor, který přenesl se na pole politické a nazýván projektem »dávký socialistické«. Projekt Cocherý (1896) měl za základ schedulový systém anglické incometax. — Projekt Caillauxův podaný v kabinetě Waldeck-Rousseau r. 1900 byl zmírněným projektem Doumerovým. Projekt Rouvièreův (1903) pohybuje v podobném okruhu ideí.

Reforma konečně provedená, doplněná v letech 1914—17, má za základ nový projekt Caillauxův předložený v únoru 1907 a jest v podstatě kombinací systému anglického a německého. — (Různé projekty v souvislosti s celým literárním vývojem finanční vědy ve Francii jakož i vývojem přímého zdanění srv. i článek profesora university vídeňské Vogla ve Finanz-Archiv r. 1914.) — Rozbor všech částí vývojových systému daní přímých podán u Allixe způsobem co nejpřehlednějším a základní ideje plně vystihujícím. — Kapitola 50 (621—638) věnována ličení dávek, jež podléhají administration de l'Enregistrement des Domaines et de Timbre d. z převedu u zejména dávkám kolkovním, rejstříkovým a impôt sur le chiffre d'affaires (zák. 25. VI. 1920) rovně podstatě naší daní z obratu — nejvýnosnější dávký francouzské.

Dávkami spotřebními zabývají se kap. LI.—LIV., poslední zejména cly.

Kniha 7. a 8. podává pojednání o kreditu a dává zejm. vystižný obraz zásad techniky a zákonodárství francouzského v tomto oboru.

Kniha 9. věnovaná financím místním (str. 791—839 Finances locales) podává způsobem instruktivním přehled zásad budgetního práva

kommunálního a departementního*), prameny jich příjmů a zásady výpůjček místních. Dle poslední statistiky přístupné z r. 1913 uvádí Allix výdaje departementů 614 mil. a vydání obcí více než miliardu, z čehož na město Paříž 411 mil. (tedy na finance místní 30% výdajů státních). Jak od té doby výdaje asi celkově stouply patrně z pojednání, jež uveřejněno v letošním srpnovém čísle *Jahrb. f. Nationalök. u. Stat.* kde uvádí se přehled dluhů města Paříže, (1./I. 1914 dluhů 2943 Mil., 1./I. 1922 6676 Mil. s výdaji na zúročení 113 příp. 338 Mil. Fr. Allix uvádí na str. 838 dluh Paříže 2948 r. 1913 a po válce okr. 4 $\frac{1}{2}$ miliardy). — Financím koloniálním věnována kniha X. (str. 840—876) zejm. regime de l'assimilation a regime d'autonomie (dnes převazující u většiny mocností koloniálních; ve Francii dle zák. 13/IV. 1900 a 19./XII. 1900 zvláště pokud se týče Alžíru), jichž přehledné srovnání uvedeno na str. 842 násl.).

O dílu Jézovu tak i Allixovu možno říci, že pohybují se v rámci zásady Colbertovy, kterou zdůrazňuje jakožto vůdčí Leroy-Beaulieu na počátku svého *Traité*: *«Il faut rendre la matière des finances si simple qu'elle puisse être facilement entendue par toutes sortes des personnes»*.

Spis profesora právnické fakulty university v Montpellier Moye možno označiti jako učebnici o zákonodárství finančním ve Francii se zvláštním zřetelem ku zásadám finanční vědy. Podává s vyloučením detailů základy v první řadě pro potřebu studujících fakult právnických. Z části uvedeno i zákonodárství anglické, italské a německé. Velkými boji, jež rozvinuly se ve Francii o subjektivní daň důchodovou a v souvislosti s ní o platnost zásady progresse či proporcionality vysvětlitelno, že věnuje se oběma těmto principům širší pozornost v kap. III. (57—75). Podobně jako u Allixe i u Moye zabírá značnou část knihy rozbor o budgetu uvedený ku konci (kap. XIII., knihy IV., str. 329—417). V této části a části jí předcházející jednající o úvěru (kn. III., kap. X.—XII., str. 273—328) dotčeny i finance obcí a departementů. Daním přiznává výlučně funkci fiskální. *«Plnění úkolu sociálního mohlo by způsobiti zlo, ale nikoli dobro.»* Funk.

*) Organisaace místní ve Francii spočívá na departementech a obci, jež mají vlastní osobnosť. Jinaká rozdělení administrativní arondissement a canton jsou pouze okresy geografické uvnitř departementů, určené ohraničiti obor působnosti jistých funkcionářů (sous prefect receveurs particuliers, juges de paix atd.).